

รหัสโครงการ

MRG5180347

ชื่อโครงการ

กระบวนการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง กรณีศึกษา: เปรียบเทียบระหว่าง
ชุมชนต้นแบบในแถบภาคกลาง กับ ชุมชนนำร่องในเขตกรุงเทพมหานคร

ชื่อนักวิจัย

ดร. เขมภัทธ์ เย็นเปี่ยม

ระยะเวลาโครงการ

1 ปี

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง กรณีศึกษา เปรียบเทียบระหว่าง
ชุมชนต้นแบบในแถบภาคกลางกับชุมชนนำร่องในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ
1. ศึกษากระบวนการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเองของชุมชนต้นแบบในแถบภาคกลางและชุมชนนำร่อง
ในเขตกรุงเทพมหานคร 2. เปรียบเทียบกระบวนการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเองระหว่างชุมชนต้นแบบใน
แถบภาคกลางกับชุมชนนำร่องในเขตกรุงเทพมหานคร 3. ปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการจัดทำ
แผนชุมชนพึ่งตนเอง 4. เสนอแนวทางกระบวนการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเองที่ดี 5. เสนอแนวทางการ
นำแผนชุมชนสู่การปฏิบัติให้ได้ผลจริง

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับ
บุคคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง โดยแบ่งเป็นชุมชนต้นแบบในแถบภาคกลาง
ได้แก่ แกนนำจัดทำแผนชุมชน จำนวน 3 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 3
คน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6 คน และตัวแทนกลุ่มอาชีพ จำนวน 9 คน รวมทั้งสิ้น 24 คน และ
ชุมชนนำร่องในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชน จำนวน 9 คน
แกนนำจัดทำแผนชุมชน จำนวน 6 คน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมของ
สำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 18 คน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังทำการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่ปฏิบัติหน้าที่
เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน จำนวน 4 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)
จำนวน 2 คน และ เจ้าหน้าที่จากกรมการพัฒนาชุมชนจำนวน 2 คน และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัย
ที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่น จำนวน 3 คน รวมผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสิ้น 49 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. กระบวนการจัดทำแผนชุมชน ของชุมชนต้นแบบในแถบภาคกลาง และชุมชนในเขตกรุงเทพมหานครมีความคล้ายคลึงกัน 2. วิธีการจัดทำแผนชุมชนของชุมชนต้นแบบใน แถบภาคกลางและชุมชนในเขตกรุงเทพมหานครมีความแตกต่างกันใน ประเด็นของ วิทยากร กระบวนการ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการวางแผนชุมชน และขั้นตอนของการติดตามประเมินผล 3. ปัญหาและ อุปสรรคของการจัดทำแผนชุมชน ประกอบด้วย ผู้เก็บข้อมูลขาดความรู้และเทคนิคในการเก็บข้อมูล ข้อมูลที่เก็บได้คาดเคลื่อนไม่ตรงกับความเป็นจริง ขาดผู้นำทางความคิด ผู้นำที่มีจิตอาสา และผู้นำที่ ขาดความรู้และวิธีการ ขาดการสนับสนุนงบประมาณและเทคนิค ประชาชนขาดความสนใจในการเข้าร่วมประชุมในเวทีชาวบ้าน ภาครัฐนำเอาวิธีการทำแผนชุมชนแบบเบ็ดเสร็จไปดำเนินการทำแผน ให้กับชุมชนต่างๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้นำแผนชุมชนไปบูรณาการกับแผนพัฒนาตำบล และประชาชนขาดกระบวนการการเรียนรู้ในการจัดทำแผนชุมชน 4. แนวทางกระบวนการจัดทำแผน ชุมชนที่ดีมี 2 แนวทาง คือ เริ่มต้นจากกิจกรรม นำไปสู่ การจัดทำแผน และกระบวนการสร้างการ เรียนรู้ นำไปสู่ กระบวนการจัดทำแผนชุมชน และ 5. แนวทางการนำแผนชุมชนไปสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย การจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง ควรให้ประชาชนในชุมชนร่วมกันทำด้วยตนเอง โดยให้ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในระดับตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับแผนชุมชนที่จัดทำโดยชาวบ้าน โดยนำมาบูรณาการ ร่วมกับแผนพัฒนาตำบลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ควรนำวิธีการและรูปแบบการพัฒนาที่ เบ็ดเสร็จไปครอบงำชาวบ้านหรือสั่งให้ทำ พื้นที่ไหนที่มีความพร้อมก็สามารถดำเนินการทำได้ โดยไม่ ควรนำรูปแบบและวิธีการของชุมชนต้นแบบไปทำพร้อมกันทั่วประเทศ ชุมชนใดที่มีลักษณะเป็นชุมชน เข้มแข็งควรให้สนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ หรือเทคนิคใหม่ๆ ให้กับ กิจกรรมของชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มทักษะและศักยภาพให้แก่ชุมชน ขณะที่ชุมชนอ่อนแอต้องพัฒนา กระบวนการคิด สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น โดยนำเอาวิธีการจัดการความรู้มาใช้ แผนชุมชน ควรพัฒนามบนพื้นฐานของวิถีชีวิตของชุมชนนั้นๆ และนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ การ จัดทำแผนชุมชนไม่ควรยึดตามกรอบเวลา การพัฒนาผู้นำเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะการพัฒนาให้เป็น วิทยากรกระบวนการในการจัดทำแผนชุมชน ก่อนเก็บข้อมูลต้องสร้างความเข้าใจกับประชาชนและการ เก็บข้อมูลควรมีเทคนิคในการสอบถาม

คำสำคัญ : แผนชุมชนพึ่งตนเอง / ชุมชนต้นแบบ /ชุมชนนำร่อง

Project code: MRG5180347

Project Title: The Process of Self-Reliant Community Planning :
a comparative study between original model
communities in the Central Region, Thailand and
experimental model communities in Bangkok.

Investigator: Dr. Khemapat Yenpiam

Project Period: 1 year

Abstract

The purposes of this research were to (1) study the process of self-reliant community planning of original model communities in the central region of Thailand and experimental communities in Bangkok. (2) compare the method of planning between original model communities and experimental communities (3) identify problems and obstacles in the development and planning of the two geographic areas. (4) propose guidelines for efficient planning processes. (5) propose the ways to implement self-reliant community plan successfully were suggested.

Data were collected by in – depth interviews with four groups of persons who were concerned with self – reliant community planning : twenty seven interviewees from the three original model communities in central region, eighteen interviewees from the experimental communities in Bangkok, four representatives from government agencies and three lecturers from major public universities.

Research findings revealed the following :

1. The general planning process of the prototype model communities and the experimental communities were similar.

2. There were some differences in the methodologies used for the planning process, for instance, trainers, stakeholders, monitoring and evaluation teams.

3. Problems of planning comprised a lack of knowledge and understanding of the techniques of data collection, verification of collected data, a lack of community-minded volunteer leaders, a lack of technical planning and development knowledge and lack of attendance at community forums.

Obstacles of planning comprised a lack of financial support, poorly conceived intervention by government agencies and a lack of the integration of self-reliant community planning into local development plans.

4. Successful guidelines for self-reliant community planning were found to consist of two important concepts. (1) The concept of activity-utilization informing self-reliant community planning. (2) The concept of learning process-creation was directly linked to the process of planning.

5. The ways to implement self-reliant community plan successfully were created by initiative learning process, more allocated finance, supported technical planning and volunteer leaders training program by government, integrated its into local development plan, developed based on economic and social context of each community, as well as incorporated self – sufficiency economy for implementation.

KEY WORDS: Self-Reliant Community Planning / Original Model Communities / Experimental Communities